

Raport projektu z przedmiotu sztuczna inteligencja

Temat: Zrealizować sieć neuronową uczoną algorytmem wstecznej propagacji błędów z przyspieszeniem metodą „momentum” (MLP_M) uczącą się identyfikacji szkła.

Wykonał:
Kamil Polit
Nr albumu: 168159
3EF-ZI
Grupa:2
Rok 2023

Spis treści:

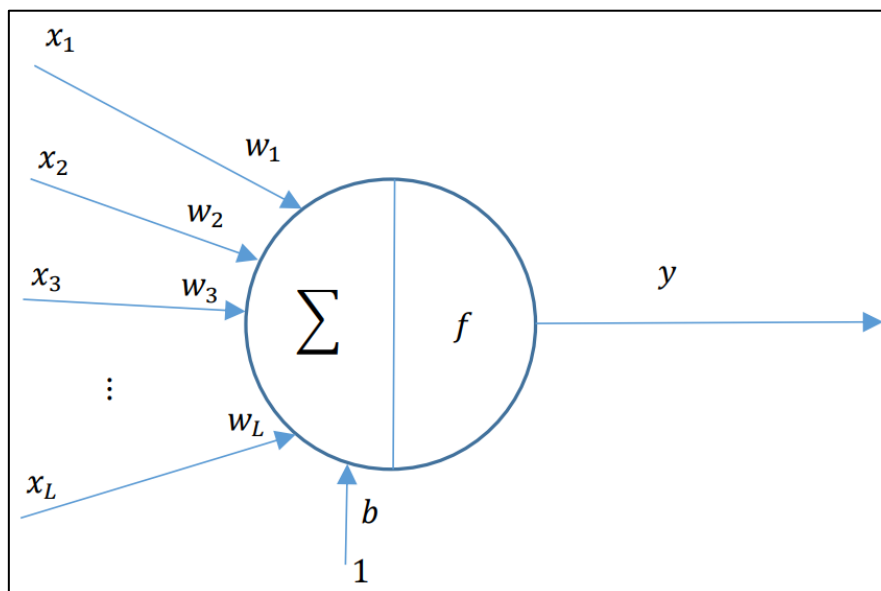
1. Opis problemu	3
2. Część teoretyczna	3
2.1 Model neuronu.....	3
2.2 Sieci neuronowe jednokierunkowe wielowarstwowe	4
2.3 Algorytm wstecznej propagacji błędu z przyśpieszeniem metodą „momentum”	6
3. Analiza danych	9
4. Kod programu.....	10
5. Eksperymenty.....	13
5.1 Wyznaczenie optymalnych wartości K1 oraz K2.....	13
5.2 Wyznaczenie optymalnych wartości lr oraz mc.....	14
6. Podsumowanie i wnioski	16
7. Bibliografia	17

1. Opis problemu

Praca nad projektem zakłada utworzenie sieci neuronowej przy użyciu algorytmu wstecznej propagacji błędów. Następnie sieć ta zostanie poddana procesowi nauki, w którym zastosowane zostanie przyspieszenie za pomocą metody "momentum" w celu identyfikacji szkła. Przy wykorzystaniu tej sieci przeprowadzone zostaną eksperymenty, których celem będzie ustalenie, jak poszczególne współczynniki wpływają na skuteczność procesu identyfikacji.

2. Część teoretyczna

2.1. Model neuronu

Rys. 1. Model neuronu

Sygnał wyjściowy neuronu y określony jest zależnością:

$$y = f\left(\sum_{j=1}^L w_j x_j + b\right) \quad (1)$$

gdzie x_j jest j -tym ($j = 1, 2, \dots, L$) sygnałem wejściowym, a w_j - współczynnikiem wagowym (wagą). Ze względu na skrócenie zapisu wygodnie będzie stosować zapis macierzowy do opisu działania neuronu. Niech $x = [x_1, x_2, x_L]^T$ będzie wektorem sygnałów wejściowych, $w = [w_1, w_2, \dots, w_L]^T$ - macierzą wierszową wag, a y i b - skalarami.

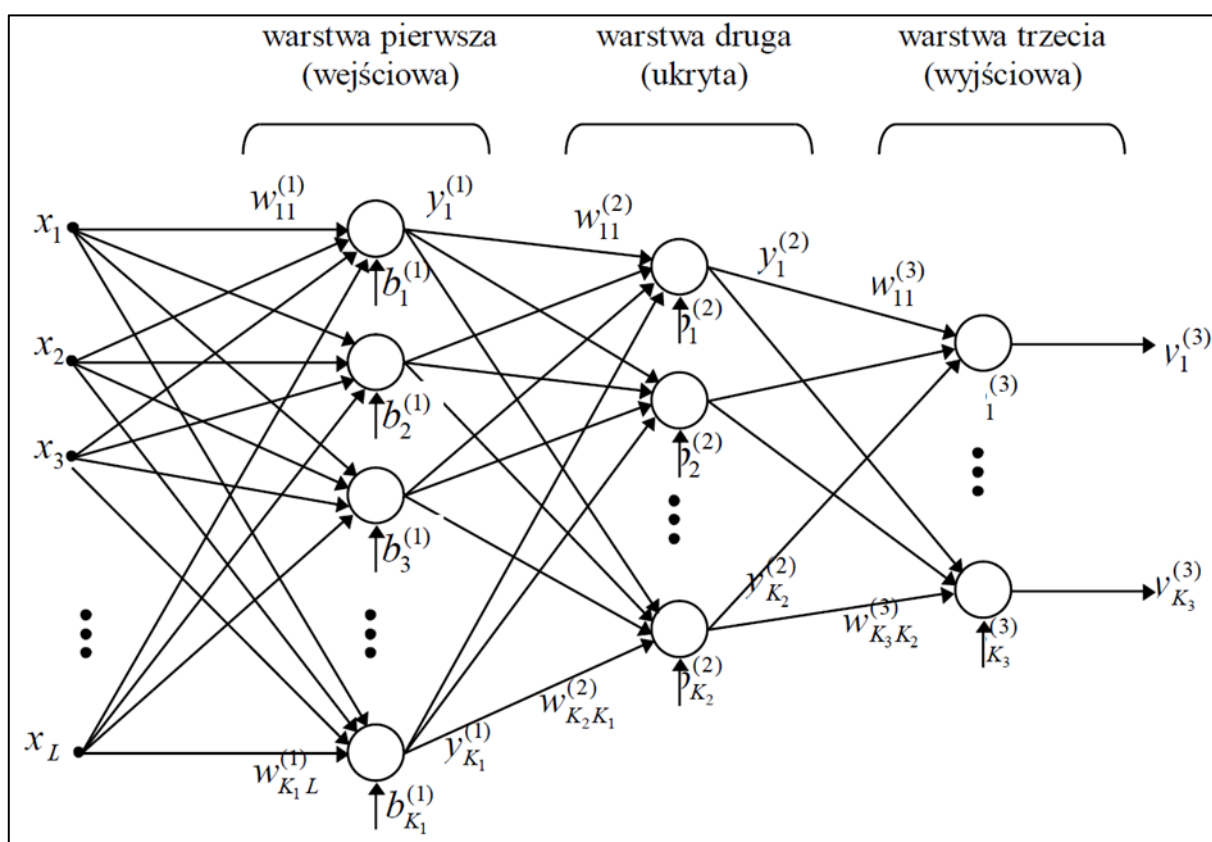
Wówczas

$$y = f(w \cdot x + b) \quad (2)$$

Ważona suma wejść wraz z przesunięciem często bywa nazywana łącznym pobudzeniem neuronu i w dalszych rozważaniach oznaczana będzie symbolem z

$$z = \sum_{j=1}^L w_j x_j + b \quad (3)$$

2.2. Sieci neuronowe jednokierunkowe wielowarstwowe

Rys. 2. Sieć jednokierunkowa wielowarstwowa

Taką sieć nazywa się trójwarstwową. Występują tu połączenia pomiędzy warstwami neuronów typu każdy z każdym. Sygnały wejściowe podawane są do warstwy wejściowej neuronów, których wyjścia stanowią sygnały źródłowe dla kolejnej warstwy. Można wykazać, że sieć trójwarstwowa nieliniowa jest w stanie odwzorować praktycznie dowolne odwzorowanie nieliniowe.

Każda warstwa neuronów posiada swoją macierz wag $\mathbf{w}$, wektor przesunięć $\mathbf{b}$, funkcje aktywacji f i wektor sygnałów wyjściowych $\mathbf{y}$. Aby je rozróżniać w dalszych rozważaniach do każdej z wielkości dodano numer warstwy, której dotyczą. Na przykład dla warstwy drugiej (ukrytej) macierz wag oznaczana będzie symbolem $\mathbf{w}(2)$. Działanie każdej z warstw można rozpatrywać oddzielnie. I tak np. warstwa druga posiada: $L = K1$ sygnałów wejściowych, $K = K2$ neuronów i macierz wag $\mathbf{w} = \mathbf{w}(2)$ o rozmiarach $K2 \times K1$. Wejściem warstwy drugiej jest wyjście warstwy pierwszej $\mathbf{x} = \mathbf{y}(1)$, a wyjściem $\mathbf{y} = \mathbf{y}(2)$. Działanie poszczególnych warstw dane jest przez

$$\mathbf{y}^{(1)} = f^{(1)}(\mathbf{z}^{(1)}) = f^{(1)}(\mathbf{w}^{(1)}\mathbf{x} + \mathbf{b}^{(1)}) \quad (4)$$

$$\mathbf{y}^{(2)} = f^{(2)}(\mathbf{z}^{(2)}) = f^{(2)}(\mathbf{w}^{(2)}\mathbf{y}^{(1)} + \mathbf{b}^{(2)}) \quad (5)$$

$$\mathbf{y}^{(3)} = f^{(3)}(\mathbf{z}^{(3)}) = f^{(3)}(\mathbf{w}^{(3)}\mathbf{y}^{(2)} + \mathbf{b}^{(3)}) \quad (6)$$

Działanie całej sieci można, więc opisać, jako:

$$\mathbf{y}^{(3)} = f^{(3)}(\mathbf{w}^{(3)}f^{(2)}(\mathbf{w}^{(2)}\mathbf{y}^{(1)}(\mathbf{w}^{(1)}\mathbf{x} + \mathbf{b}^{(1)}))) \quad (7)$$

Sieci jednokierunkowe wielowarstwowe wykorzystują najczęściej w warstwach wejściowej i ukrytej funkcje aktywacji typu sigmoidalnego. Typ funkcji aktywacji w warstwie wyjściowej zależy od przeznaczenia sieci. W pewnych praktycznych zastosowaniach (np. w sieciach używanych do sterowania) zastosowanie funkcji aktywacji typu sigmoidalnego może być niekorzystne. Istotne znaczenie ma tutaj zbyt wąski zakres $(-1,1)$ sygnału wyjściowego. W związku z tym, w wielu zastosowaniach używa się funkcji liniowej w warstwie wyjściowej, która nie posiada takich ograniczeń.

2.3. Algorytm wstecznej propagacji błędu z przyspieszeniem metodą „momentum”

Uczenie pod nadzorem sieci wielowarstwowej zostanie przeprowadzone metodą wstecznej propagacji błędu. W przypadku sieci trójwarstwowej z rys.2 funkcja celu (w tym przypadku sumarycznego błędu kwadratowego SSE) $E = SSE = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^K e_i^2$ po uwzględnieniu zależności (4) - (7) przyjmie postać

$$\begin{aligned}
 E = SSE &= \frac{1}{2} \sum_{i_3=1}^{K_3} e_{i_3}^2 = \\
 &= \frac{1}{2} \sum_{i_3=1}^{K_3} (y_{i_3}^{(3)} - \hat{y}_{i_3})^2 = \frac{1}{2} \sum_{i_3=1}^{K_3} (f^{(3)}(\sum_{i_2=1}^{K_2} w_{i_3 i_2}^{(3)} y_{i_2}^{(2)} + b_{i_3}^{(3)}) - \hat{y}_{i_3})^2 = \\
 &= \frac{1}{2} \sum_{i_3=1}^{K_3} (f^{(3)}(\sum_{i_2=1}^{K_2} w_{i_3 i_2}^{(3)} f^{(2)}(\sum_{i_1=1}^{K_1} w_{i_2 i_1}^{(2)} y_{i_1}^{(1)} + b_{i_2}^{(2)}) + b_{i_3}^{(3)}) - \hat{y}_{i_3})^2 = \\
 &= \frac{1}{2} \sum_{i_3=1}^{K_3} (f^{(3)}(\sum_{i_2=1}^{K_2} w_{i_3 i_2}^{(3)} f^{(2)}(\sum_{i_1=1}^{K_1} w_{i_2 i_1}^{(2)} f^{(1)}\left(\sum_{j=1}^L w_{i_1 j}^{(1)} x_j + b_{i_1}^{(1)}\right) + b_{i_2}^{(2)}) + b_{i_3}^{(3)}) - \hat{y}_{i_3})^2
 \end{aligned} \tag{8}$$

gdzie: $j = 1, \dots, L$ oznacza numer wejścia warstwy pierwszej, $i_1 = 1, \dots, K_1$, $i_2 = 1, \dots, K_2$, $i_3 = 1, \dots, K_3$ – oznaczają odpowiednio numer wyjścia warstwy pierwszej, drugiej i trzeciej.

Odpowiednie składniki gradientu funkcji celu względem wag neuronów poszczególnych warstw otrzymuje się przez różniczkowanie zależności (8). Obliczanie wag neuronów rozpoczyna się od warstwy wyjściowej, dla której mamy

$$\frac{\partial E}{\partial w_{i_3 i_2}^{(3)}} = \frac{\partial E}{\partial y_{i_3}^{(3)}} \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} \frac{\partial z_{i_3}^{(3)}}{\partial w_{i_3 i_2}^{(3)}} = (y_{i_3}^{(3)} - \hat{y}_{i_3}) \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} y_{i_2}^{(2)} \tag{9}$$

gdzie:

$$z_{i_3}^{(3)} = \sum_{i_2=1}^{K_2} (w_{i_3 i_2}^{(3)} y_{i_2}^{(2)} + b_{i_3}^{(3)}) \tag{10}$$

jest łącznym pobudzeniem i_3 -tego neuronu warstwy wyjściowej. Stosując podstawienie:

$$\delta_{i_3}^{(3)} = (y_{i_3}^{(3)} - \hat{y}_{i_3}) \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} \quad (11)$$

zależność przyjmie postać:

$$\frac{\partial E}{\partial w_{i_3 i_2}^{(3)}} = \delta_{i_3}^{(3)} y_{i_2}^{(2)} \quad (12)$$

Podobnie można wyznaczyć elementy gradientu względem wag warstwy ukrytej i wejściowej:

$$\frac{\partial E}{\partial w_{i_2 i_1}^{(2)}} = \frac{\partial E}{\partial y_{i_3}^{(3)}} \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} \frac{\partial z_{i_3}^{(3)}}{\partial y_{i_2}^{(2)}} \frac{\partial y_{i_2}^{(2)}(z_{i_2}^{(2)})}{\partial z_{i_2}^{(2)}} \frac{\partial z_{i_2}^{(2)}}{\partial w_{i_2 i_1}^{(2)}} = z_{i_3}^{(3)} \quad (13)$$

$$= \sum_{i_3=1}^{K_3} (y_{i_3}^{(3)} - \hat{y}_{i_3}) \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} w_{i_3 i_2}^{(3)} \frac{\partial y_{i_2}^{(2)}(z_{i_2}^{(2)})}{\partial z_{i_2}^{(2)}} y_{i_1}^{(1)} =$$

$$\frac{\partial E}{\partial w_{i_1 j}^{(1)}} = \frac{\partial E}{\partial y_{i_3}^{(3)}} \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} \frac{\partial z_{i_3}^{(3)}}{\partial y_{i_2}^{(2)}} \frac{\partial y_{i_2}^{(2)}(z_{i_2}^{(2)})}{\partial z_{i_2}^{(2)}} \frac{\partial z_{i_2}^{(2)}}{\partial y_{i_1}^{(1)}} \frac{\partial y_{i_1}^{(1)}(z_{i_1}^{(1)})}{\partial z_{i_1}^{(1)}} \frac{\partial z_{i_1}^{(1)}}{\partial w_{i_1 j}^{(1)}} =$$

$$\sum_{i_3=1}^{K_3} (y_{i_3}^{(3)} - \hat{y}_{i_3}) \frac{\partial y_{i_3}^{(3)}(z_{i_3}^{(3)})}{\partial z_{i_3}^{(3)}} \sum_{i_2=1}^{K_2} w_{i_3 i_2}^{(3)} \frac{\partial y_{i_2}^{(2)}(z_{i_2}^{(2)})}{\partial z_{i_2}^{(2)}} w_{i_2 i_1}^{(2)} \frac{\partial y_{i_1}^{(1)}(z_{i_1}^{(1)})}{\partial z_{i_1}^{(1)}} x_j \quad (14)$$

Analogicznie można wyznaczyć elementy gradientu względem przesunięć w poszczególnych warstwach sieci.

Zależności (11), (13) i (14) po podstawieniu do:

$$w_{ij}(t+1) = w_{ij}(t) + \Delta w_{ij}(t) \quad (15)$$

pozwalają na uczenie odpowiednio warstw trzeciej, drugiej i pierwszej trójwarstwowej sieci neuronowej.

Do przyspieszania uczenia zostanie wykorzystana metoda „momentum”. W przypadku uczenia pod nadzorem modyfikacji gradientowej reguły uczenia (15) do postaci przyspieszania metodą momentum może wyglądać następująco:

$$w_{ij}(t + 1) = w_{ij}(t) + \Delta w_{ij}(t) + m_c M_{ij}(t) \quad (16)$$

gdzie $\Delta w_{ij}(t)$ jest określone zależnością:

$$\Delta w = -\eta \nabla E(w) \quad (17)$$

w której $\partial E / \partial w_{ij}$ dla poszczególnych warstw sieci wielowarstwowej uwzględnia (9), (13) i (14), zaś składnik momentum $M_{ij}(t)$ jest wyliczany z zależności

$$M_{ij}(t) = w_{ij}(t) - w_{ij}(t - 1) \quad (18)$$

$m_c \in [0,1]$ jest współczynnikiem momentum. Jeżeli $m_c = 0$, to reguła (16) upraszcza się do (15). Najczęściej przyjmuje się $m_c = 0.95$. Wprowadzenie składnika momentum zdecydowanie wpływa na zwiększenie szybkości uczenia.

3. Analiza danych

Informacje na temat danych:

- Ilość przypadków: 214
- Ilość atrybutów: 9
- Zadanie: Klasyfikacja
- Brakujących danych: 0

Dane zostały podzielone na 11 kolumn, z których pierwsza zawiera unikalne identyfikatory przypadków. W drugiej kategorii znajduje się współczynnik załamania. Kolumny od 4 do 10 przedstawiają procentowe udziały poszczególnych składników chemicznych (sodu, magnezu, aluminium, silikonu, potasu, wapnia, baru oraz żelaza). Jedenasta kolumna zawiera informacje o rodzaju szkła. Możemy sklasyfikować 7 różnych rodzajów szkła: procesowane szkło do budowy okien, nieprocesowane szkło do budowy okien, procesowane szkło używane w pojazdach, nieprocesowane szkło używane w pojazdach, pojemniki, zastawa stołowa, szkło do reflektorów.

1. Tabela - Dystrybucja w klasach	
Nazwa klasy	Ilość elementów
Używanych w oknach (budynków lub pojazdów)	163
-Procesowanych	87
--Szkło do budowy okien	70
--Szkło używane w pojazdach	17
-Nieprocesowanych	76
--Szkło do budowy okien	76
--Szkło używane w pojazdach	0
Nieprocesowanych	51
-Szkło do budowy okien	13
-Szkło używane w pojazdach	9
-Nie jest używanych w oknach	29

Link do strony, z której pochodzą dane znajduje się w bibliografii.

4. Kod programu (fragmenty)

```
1) import hickle as hkl1 # Biblioteka do obsługi plików binarnych
2) import numpy as np # Biblioteka do obliczeń naukowych i numerycznych
3) import nnet as net # Biblioteka zawierająca funkcje sieci neuronowych
4) import matplotlib.pyplot as plt # Biblioteka do tworzenia wykresów
5) from sklearn.model_selection import StratifiedKFold # Klasa do podziału danych na zbiory testowe i treningowe
6) from timeit import default_timer as timer # Klasa timer do sprawdzania sekund od startu
7) # Linie 1-6: implementacja bibliotek i metod
8) class mlp_m3w:
9)     def __init__(self, x, y_t, K1, K2, lr, err_goal, \
10)                 disp_freq, mc, max_epoch, initialize): # Linia 9: Inicjalizacja konstruktora
11)                 # Linia 10: klasa z przekazanymi argumentami
12)         self.x = x # Dane wejściowe
13)         self.L = self.x.shape[0] # Liczba cech wejściowych
14)         self.y_t = y_t # Oczekiwane dane wyjściowe
15)         self.K1 = K1 # Liczba neuronów w pierwszej warstwie ukrytej
16)         self.K2 = K2 # Liczba neuronów w drugiej warstwie ukrytej
17)         self.lr = lr # Współczynnik uczenia (wpływa na tempo aktualizacji wag sieci)
18)         self.err_goal = err_goal # Wartość błędu, której chcemy osiągnąć w trakcie uczenia
19)         self.disp_freq = disp_freq # Częstotliwość wyświetlania informacji o postępie uczenia
20)         self.mc = mc # Współczynnik momentu
21)         self.max_epoch = max_epoch # Maksymalna liczba epok (iteracji) uczenia
22)         self.K3 = y_t.shape[0] # Liczba neuronów w warstwie wyjściowej
23)         self.SSE_vec = [] # Wektor przechowujący wartości błędu SSE w kolejnych epokach
24)         self.PK_vec = [] # Wektor przechowujący wartości błędu PK w kolejnych epokach
25)         self.data = self.x.T # Dane wejściowe przekształcone (transponowane)
26)         self.target = self.y_t # Oczekiwane dane wyjściowe
27)         self.initialize = initialize # Flaga wskazująca, czy należy zainicjalizować wagi
28)
29)         if self.initialize: # Inicjalizacja wag w przypadku, gdy flaga initialize jest ustawiona
30)             self.w1, self.b1 = net.nwtan(self.K1, self.L)
31)             self.w2, self.b2 = net.nwtan(self.K2, self.K1) # Linie 30-32: inicjalizacja wag
32)             self.w3, self.b3 = net.rands(self.K3, self.K2)
33)             # hkl1.dump([self.w1,self.b1,self.w2,self.b2,self.w3,self.b3], 'wagi3w.hkl1')
34)         else: # Wczytanie wag z pliku w przeciwnym razie
35)             self.w1,self.b1,self.w2,self.b2,self.w3,self.b3 = hkl1.load('wagi3w.hkl1')
36)             # Inicjalizacja poprzednich wag jako aktualnych wag
37)             self.w1_t_1, self.b1_t_1, self.w2_t_1, self.b2_t_1, self.w3_t_1, self.b3_t_1 = \
38)                 self.w1, self.b1, self.w2, self.b2, self.w3, self.b3
39)             self.SSE = 0 # Zainicjowanie sumy kwadratów błędów
40)             self.lr_vec = list() # Stworzenie pustej listy dla współczynników uczenia
41)             # Linie 12-40: zdefiniowanie parametrów klasy
42)
43)     def predict(self,x): # Funkcja obliczająca wartość wyjściową sieci neuronowej dla podanego
44)                         # wektora wejściowego x poprzez przekształcenie go przez warstwy sieci
45)         n = np.dot(self.w1, x) # Obliczanie iloczynu skalarnego warstwy 1 i danymi wejściowymi
46)         self.y1 = net.tansig( n, self.b1*np.ones(n.shape)) # Oblicza wartość funkcji tansig dla
47)                     # pierwszej warstwy
48)         n = np.dot(self.w2, self.y1) # Obliczanie iloczynu skalarnego warstwy 2 i wyjścia pierwszej warstwy y1
49)         self.y2 = net.tansig( n, self.b2*np.ones(n.shape)) # Oblicza wartość funkcji tansig dla
50)                     # drugiej warstwy
51)         n = np.dot(self.w3, self.y2) # Obliczanie iloczynu skalarnego warstwy 3 i wyjścia drugiej warstwy y2
52)         self.y3 = net.purelin(n, self.b3*np.ones(n.shape)) # Oblicza wartość funkcji purelin
53)                     # dla trzeciej warstwy
54)         return self.y3 # Zwrócenie wyjścia z trzeciej warstwy jako wynik
55)
56)     def train(self, x_train, y_train): # Funkcja train przeprowadza trening sieci neuronowej
57)                                       # przy użyciu algorytmu wstecznej propagacji błędu
58)         for epoch in range(1, self.max_epoch+1):
59)             self.y3 = self.predict(x_train) # Obliczanie wartości wyjściowej sieci dla danych treningowych
60)             self.e = y_train - self.y3 # Obliczanie błędu predykcji
61)
62)             self.SSE_t_1 = self.SSE
63)             self.SSE = net.sumsq(self.e) # Obliczanie sumy kwadratów błędów
64)             self.PK = sum((abs(self.e)<0.5).astype(int)[0])/self.e.shape[1] * 100 # Oblicza stopień
```

65)

poprawności predykcji

```

66) self.PK_vec.append(self.PK) # Dodanie stopnia poprawności do listy
67) if self.SSE < self.err_goal or self.PK == 100:
68)     break # Zatrzymanie treningu, jeśli osiągnięto docelowy
69) # błąd lub stopień poprawności wynosi 100%
70) if np.isnan(self.SSE):
71)     break # Zatrzymanie treningu, jeśli suma kwadratów
72) # błędów jest nieokreślona
73) self.d3 = net.deltalin(self.y3, self.e) # Obliczanie gradientu dla warstwy wyjściowej
74) self.d2 = net.deltatan(self.y2, self.d3, self.w3) # Obliczanie gradientu dla warstwy ukrytej 2
75) self.d1 = net.deltatan(self.y1, self.d2, self.w2) # Obliczanie gradientu dla warstwy ukrytej 1
76) self.dw1, self.db1 = net.learnbp(x_train, self.d1, self.lr) # Obliczanie zmiany wag i
77) # progów dla w1 i b1
78) self.dw2, self.db2 = net.learnbp(self.y1, self.d2, self.lr) # Obliczanie zmiany wag i
79) # progów dla w2 i b2
80) self.dw3, self.db3 = net.learnbp(self.y2, self.d3, self.lr) # Obliczanie zmiany wag i
81) # progów dla w3 i b3
82) # Próg jest parametrem dodatkowym w sieciach neuronowych, który wpływa na aktywację neuronów
83) self.w1_temp, self.b1_temp, self.w2_temp, self.b2_temp, self.w3_temp, self.b3_temp = \
84) self.w1.copy(), self.b1.copy(), self.w2.copy(), self.b2.copy(), self.w3.copy(), self.b3.copy()
85) # Tworzy kopie wag i progów
86) # Próg jest parametrem dodatkowym w sieciach neuronowych, który wpływa na aktywację neuronów.
87) self.w1 += self.dw1 + self.mc * (self.w1 - self.w1_t_1) # Aktualizuje wagi w1 z uwzględnieniem
88) # momentum
89) self.b1 += self.db1 + self.mc * (self.b1 - self.b1_t_1) # Aktualizuje wagi b1 z uwzględnieniem
90) # momentum
91) self.w2 += self.dw2 + self.mc * (self.w2 - self.w2_t_1) # Aktualizuje wagi w2 z uwzględnieniem
92) # momentum
93) self.b2 += self.db2 + self.mc * (self.b2 - self.b2_t_1) # Aktualizuje wagi b2 z uwzględnieniem
94) # momentum
95) self.w3 += self.dw3 + self.mc * (self.w3 - self.w3_t_1) # Aktualizuje wagi w3 z uwzględnieniem
96) # momentum
97) self.b3 += self.db3 + self.mc * (self.b3 - self.b3_t_1) # Aktualizuje wagi b3 z uwzględnieniem
98) # momentum
99)
100) self.w1_t_1, self.b1_t_1, self.w2_t_1, self.b2_t_1, self.w3_t_1, self.b3_t_1 = \
101) self.w1_temp, self.b1_temp, self.w2_temp, self.b2_temp, self.w3_temp, self.b3_temp
102) # Zapisuje poprzednie wagi i progi
103) self.SSE_vec.append(self.SSE) # Dodaje sumę kwadratów błędów do listy
104)
105) def train_CV(self, CV, skfold): # Funkcja wykonuje walidację krzyżową (CV) dla sieci neuronowej
106)     PK_vec = np.zeros(CVN) # Wektor do przechowywania wartości poprawności (PK) dla każdego foldu CV
107)
108)     for i, (train, test) in enumerate(skfold.split(self.data, np.squeeze(self.target)), start=0):
109)         x_train, x_test = self.data[train], self.data[test]
110)         y_train, y_test = np.squeeze(self.target)[train], np.squeeze(self.target)[test]
111)         # Linia 101-103 podział danych na zbiory treningowe i testowe
112)         self.train(x_train.T, y_train.T) # Trenowanie sieci na zbiorze treningowym
113)         result = self.predict(x_test.T) # Prognozowanie wyników dla zbioru testowego
114)         n_test_samples = test.size # Liczba próbek w zbiorze testowym
115)         PK_vec[i] = sum((abs(result - y_test)<0.5).astype(int)[0])/n_test_samples * 100 # Obliczenie PK
116)
117)     PK = np.mean(PK_vec) # Obliczenie średniej poprawności dla wszystkich foldów CV
118)     return PK # Zwrócenie średniej poprawności klasyfikacji
119)
120) x,y_t,x_norm,x_n_s,y_t_s = hkl.load('glass.hkl') # Wczytanie danych z pliku 'glass.hkl'
121)
122) max_epoch = 2000 # Maksymalna liczba epok treningu
123) err_goal = 0.25 # Docelowa wartość błędu (suma kwadratów błędów)
124) disp_freq = 200 # Częstotliwość wyświetlania informacji diagnostycznych
125)
126) lr_vec = np.array([1e-2, 1e-3, 1e-4, 1e-5]) # Wektor współczynnika uczenia
127) mc_vec = np.array([0.2, 0.5, 0.6, 0.7, 0.9]) # Wektor współczynnika momentu
128) K1_vec = np.array([1,3,5,7]) # Wektor wartości K1 do testów
129) K2_vec = K1_vec # Wektor wartości K1 do testów
130)

```

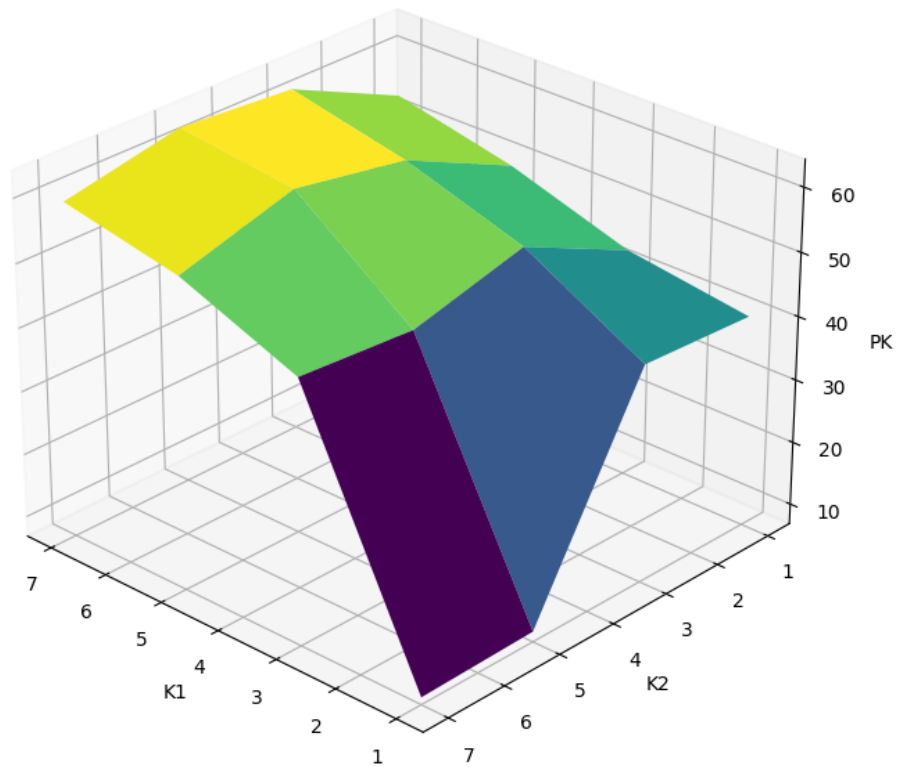
```

131) start = timer()                                # Wywołanie funkcji rozpoczynającej timer
132) CVN = 10                                       # Liczba podziałów Cross-Validation
133) skfold = StratifiedKFold(n_splits=CVN)         # Inicjalizacja obiektu StratifiedKFold z
134)                                                  podziałem na CVN części
135) PK_2D_K1K2 = np.zeros([len(K1_vec),len(K2_vec)]) # Inicjalizacja macierzy PK_2D_K1K2
136) PK_2D_lrmc = np.zeros([len(lr_vec),len(mc_vec)]) # Inicjalizacja macierzy PK_2D_lrmc
137) PK_2D_K1K2_max = 0                            # Inicjalizacja maksymalnej wartości PK
138)                                                  z macierzy PK_2D_K1K2
139) k1_ind_max = 0                                 # Indeks K1 dla maksymalnej wartości PK
140) k2_ind_max = 0                                 # Indeks K2 dla maksymalnej wartości PK
141) for k1_ind in range(len(K1_vec)):              # Pętle iterujące po indeksach w wektorach K1_vec oraz K2_vec
142)     for k2_ind in range(len(K2_vec)):
143)         mlpnet = mlp_m_3w(x_norm, y_t, K1_vec[k1_ind], K2_vec[k2_ind], \
144)             lr_vec[1], err_goal, disp_freq, mc_vec[1], \
145)             max_epoch, True)                    # Inicjalizacja obiektu mlpnet klasy mlp_a_3w
146)         PK = mlpnet.train_CV(CVN, skfold)        # Wywołanie metody train_CV obiektu mlpnet do obliczenia PK
147)         print("K1 {} | K2 {} | PK {}".format(K1_vec[k1_ind], K2_vec[k2_ind], PK))
148)                                                  # Wyświetlenie informacji o wartości PK dla danego K1 i K2
149)         PK_2D_K1K2[k1_ind, k2_ind] = PK         # Wpisanie wartości PK do odpowiedniej komórki w macierzy PK_2D_K1K2
150)         if PK > PK_2D_K1K2_max:
151)             PK_2D_K1K2_max = PK
152)             k1_ind_max = k1_ind
153)             k2_ind_max = k2_ind                  # Aktualizacja maksymalnej wartości PK oraz indeksów K1 i K2
154)
155) PK_2D_lrmc_max = 0                              # Inicjalizacja maksymalnej wartości wskaźnika PK
156) lr_ind_max = 0                                  # Inicjalizacja indeksu najlepszego współczynnika uczenia
157) mc_ind_max = 0                                  # Inicjalizacja indeksu najlepszego współczynnika momentu
158)
159) for lr_ind in range(len(lr_vec)):                # Pętle iterujące po indeksach w wektorach lr_vec oraz mc_vec
160)     for mc_ind in range(len(mc_vec)):
161)         mlpnet = mlp_m_3w(x_norm, y_t, K1_vec[k1_ind_max], K2_vec[k2_ind_max], \
162)             lr_vec[lr_ind], err_goal, disp_freq, mc_vec[mc_ind], \
163)             max_epoch, True)                    # Inicjalizacja obiektu mlpnet klasy mlp_a_3w
164)         PK = mlpnet.train_CV(CVN, skfold)        # Wywołanie metody train_CV obiektu mlpnet do obliczenia PK
165)         print("lr {} | mc {} | PK {}".format(lr_vec[lr_ind], mc_vec[mc_ind], PK))
166)                                                  # Wyświetlenie informacji o wartości PK dla danego lr i mc
167)         PK_2D_lrmc[lr_ind, mc_ind] = PK         # Wpisanie wartości PK do odpowiedniej komórki w macierzy PK_2D_lrmc
168)         if PK > PK_2D_lrmc_max:
169)             PK_2D_lrmc_max = PK
170)             lr_ind_max = lr_ind
171)             mc_ind_max = mc_ind                  # Aktualizacja maksymalnej wartości PK oraz indeksów lr i mc
172)
173) print("OPTYMALNE WARTOŚCI: K1={} | K2={} | lr={} | mc={} | PK={}.\
174)     format(K1_vec[k1_ind_max], K2_vec[k2_ind_max], lr_vec[lr_ind_max], \
175)     mc_vec[mc_ind_max], PK_2D_lrmc[lr_ind_max, mc_ind_max])) # Wyświetlanie danych
176)     optymalnych
177) print("Execution time:", timer()-start)

```

5. Eksperymenty

5.1 Wyznaczenie optymalnych wartości K1 oraz K2

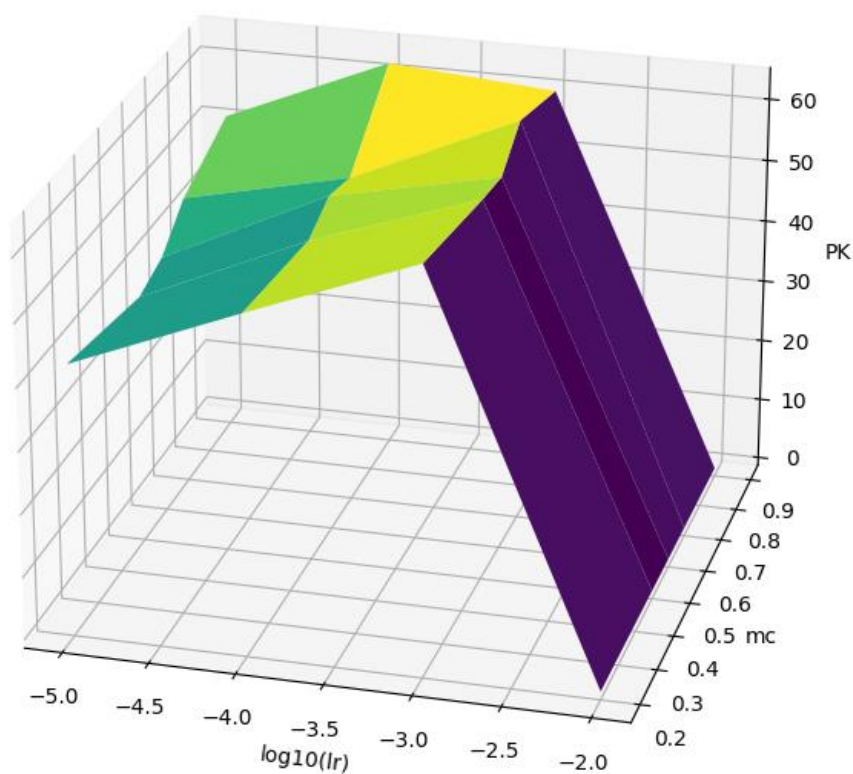

Rys. 3. Płaszczyzna wartości K1,K2 oraz PK

2. Tabela zależności PK od wartości K1 oraz K2				
K1	K2	lr_vec	mc_vec	PK
1	3	1e-3	0.5	41.0822510822511
1	5	1e-3	0.5	8.4199134199134
1	7	1e-3	0.5	7.9437229437229
5	3	1e-3	0.5	57.5974025974026
5	5	1e-3	0.5	60.8658008658009
7	5	1e-3	0.5	63.1168831168831

Z powyższego zdjęcia oraz tabeli wywnioskować możemy tendencję, że im większe wartości $K1$ oraz $K2$ przydzielimy tym lepszemu wyniku PK możemy się spodziewać. W większości przypadków będzie to prawda, aczkolwiek zauważyć musimy bardzo niskie wyniki dla wartości $K1=1$ i $K2=5$ oraz $K1=1$ i $K2=7$ ponieważ mogą one przeczyć naszemu wnioskowi. Możemy jednak stwierdzić że są one wynikiem czynników losowych, ponieważ taka tendencja nie pojawiają się w dalszych wynikach.

5.2 Wyznaczenie optymalnych wartości l_r oraz m_c

Rys. 4. Płaszczyzna wartości $\log_{10}(l_r)$, m_c oraz PK

3. Tabela zależności PK od wartości l_r oraz m_c				
K1	K2	l_r_vec	m_c_vec	PK
7	5	1e-2	0.2	0.0
7	5	1e-3	0.6	59.0259740259740
7	5	1e-3	0.7	63.7662337662337
7	5	1e-3	0.9	60.2813852813852
7	5	1e-4	0.6	53.3549783549783
7	5	1e-4	0.7	51.9264069264069
7	5	1e-4	0.9	62.3160173160173
7	5	1e-5	0.5	38.7445887445887
7	5	1e-5	0.7	45.9090909090909

Jak widać na powyższym wykresie oraz tabeli najlepszy wynik PK otrzymujemy gdy l_r przyjmuje wartość 1e-3 lub 1e-4. Widzimy również, że zwiększanie lub zmniejszanie wartości l_r (1e-2 i 1e-5) drastycznie zmniejszają naszą dokładność. Nie jesteśmy jednak w stanie stwierdzić czy istnieje tendencja dla wartości m_c . Trudno jest więc stwierdzić jak dokładnie wartość m_c wpływa na naszą skuteczność, możemy się jednak domyślać, że powinniśmy próbować dopasować wartość m_c do innych zmiennych.

6. Podsumowanie i wnioski

Podsumowując cel projektu został zrealizowany, utworzyliśmy sieć neuronową tak aby była ona w stanie identyfikować szkło na podstawie podanych atrybutów szkła. Osiągnęła ona skuteczność wynoszącą (przy optymalnych zmiennych) w przybliżeniu 63.766%. W naszych eksperymentach wykazaliśmy zależność, w której ilości neuronów koreluje ze zwiększeniem dokładności skryptu. Upraszczając zwiększanie ilości neuronów może prowadzić do lepszych wyników PK. Jednakże mogą wystąpić przypadki gdy nasza skuteczność drastycznie spadnie (tak jak w przypadku 1 testu dla wartości $K1=1$ i $K2=5$ oraz $K1=1$ i $K2=7$) pomimo zwiększenia ilości neuronów otrzymaliśmy drastycznie mniejszą skuteczność. Takie zachowanie możemy jednak wytłumaczyć czynnikiem losowym na co wskazywał by fakt, że taka anomalia nie pojawia się w dalszych wynikach. W przypadku lr widzimy, że nasza skuteczność jest największa dla wartości $lr=1e-3$ oraz $lr=1e-4$. Zauważyć też możemy, że ani zmniejszanie ani zwiększanie tych wartości nie poprawia naszej skuteczności (test 2 z wartościami $lr=1e-2$ oraz $lr=1e-5$). Możemy więc założyć, że są to najbardziej optymalne wartości dla naszych danych wejściowych. Takich zależności nie możemy jednak zauważyć w przypadku mc . Z naszych eksperymentów wynika że wpływ czynnika momentum na naszą skuteczność nie przedstawia konkretnego trendu. Możliwe jest więc że aby uzyskać optymalny wynik PK musimy dopasować wartość mc do pozostałych zmiennych.

7. Bibliografia

Dr hab. inż. prof. PRz Roman Zajdel – instrukcje do laboratoriów:

<http://materialy.przrzeszow.pl/pracownik/pliki/34/%C4%86WICZENIE%204.pdf>

(dostęp: 12.06.2023)

<http://materialy.przrzeszow.pl/pracownik/pliki/34/%C4%86WICZENIE%207.pdf>

(dostęp: 12.06.2023)

<http://materialy.przrzeszow.pl/pracownik/pliki/34/%C4%86WICZENIE%208.pdf>

(dostęp: 12.06.2023)

Dane użyte w testach pobrane zostały ze strony:

<http://archive.ics.uci.edu/dataset/42/glass+identification>

(dostęp: 12.06.2023)

Link do repozytorium z plikami projektowymi:

<https://github.com/KamilZemo/Studia/tree/main/SI>